Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 37 (239) | ГОД VI | БЕЛАСТОК 10 ВЕРАСНЯ 1961 ГОДА | ЦАНА 50 ГР

ГЭТАМУ БОЛЬШ НЕ БЫЦЬ!

Верасень 1939 год. Першыя бомбы.

Уладыслаў Бранеўскі

* * *

Я сын той зямлі, што ў няволі, сын вольнай, як птушка, песні,
Аб чым жа, аб чым спяваць мне, як дом мой і тло і руіны?
Бяду майму сэрцу і гора верасня дні прынеслі,
А зброі не маюць рукі, без зброі мая айчына.
Ды я на айчыну вярнуся, хачу загаіць яе раны,
Хачу палымнець над светам сэрца і песні пажарам,
Хачу, каб з руін Варшавы, рос сацыялізм жаданы,
Хачу, каб сігнал Мар'яцкі чырвоным шумеў штандарам.
Гордасць мая, Варшава, слава тваім руінам!
Хачу цалаваць твае раны, кожны каменьчык дольны.
Дай жа руку, Беларусь, мне, дай мне руку, Украіна,
Дайце ваш серп на дарогу, молат ваш дайце вольны.
Вольнымі будуць народы, сіла ў сцятай далоні!
Дні праміпуць, і новы свет закрасуе весні.
Бяззбройнай пішу рукою, не памшчу, хоць дужы сёння
Я, сын той зямлі, што ў няволі, сын вольнай, як птушка, песні

1939 г.

Першы дзень у новым годзе

Дзень першага верасня — пачатак новага навучальнага года — урачыста адзначылі школьнікі беларускіх школ на Беласточчыне. Многія з іх першы раз пераступілі школьны парог, каб, сеўшы за школьную парту, пільнай навукай адчыніць сабе дзверы ў шырокі свет ведаў.

Школьная дзетвара горача сустрэла дзеячоў Беларускага грамадска - культурнага таварыства, якія прысутнічалі на ўрачыстасцях пачатку новага навучальнага года ў школах Гайнаўскага павета. Школьнікі ўручылі ім букеты кветак.

Урачыста праводзіўся першы дзень новага навучальнага года ў Гайнаўскім беларускім агульнаадукацыйным ліцэі. З прамовай да вучняў выступілі сакратар прапаганды КП ПАРП у Гайнаўцы — Мікалай Самоцік і дырэктар ліцэя — Анастасія Тропак. Пасля прадстаўнік Галоўнага Праўлення БГКТ — Уладзімір Паўлючук уручыў некаторым школьнікам каштоўныя ўзнагароды за найлепшыя месцы ў конкурсе «Дзіцячы малюнак — ілюстрацыя да прачытанай кнігі».

У сувязі з гэтым конкурсам былі таксама ўручаны ўзнагароды некаторым школьнікам пачатковай школы ў Масяве, Гайнаўскага павета.

(вб)

Найлепшым трактарыстам аказаўся Зыгмунт Дэкутоўскі.

Верасень 1939 год. Нямецкія атрады пераходзяць польскую граніцу.

Свята ўраджаю

Дзень 27 жніўня гэтага года на Беласточчыне быў адзначаны як свята ўраджаю. У нядзелю раніцай у Шэпятова, невялікае мястэчка ў Высока Мазавецкім павеце, накіраваліся дэлегацыі хлебаробаў усіх паветаў Беластоцкага ваяводства. У 10 гадзін плошча, дзе адбываліся дажынкавыя ўрачыстасці, запоўнілася 10-тысячным натоўпам сялян. Нічога дзіўнага. Гэта першыя ваяводскія дажынкі на Беласточчыне.

На ганаровай трыбуне займаюць месцы прадстаўнікі ваяводскіх улад, на чале з сакратаром Ваяводскага Камітэта ПАРП Станіславам Кудлам — гаспадаром дажынак. На трыбуне таксама ганаровы госць дажынак, член Цэнтральнага Камітэта ПАРП, генеральны сакратар Цэнтральнага саюза сельскагаспадарчых гурткоў — Мечыслаў Бадальскі. Аркестр іграе дзяржаўны і сялянскі гімны. І вось у сярэдзіне прыціхшага 10-тысячнага натоўпу раздаецца працяжная традыцыйная песня дажынкавага карагода: «плён нясем, плён...»

На чале карагода стараста дажынак, старшыня перадавога сельгасгуртка ў Ставірэях - Міхалавентах, Высока Мазавецкага павета — Тэафіль Дамброўскі, з круглым буханкам дажынкавага хлеба. Побач яго дзве жанчыны ў народных уборах з аколіц Высока Мазавецка з кошыкамі фруктаў і агародніны. Пасярод карагода дажынкавая, прыгожа прыбраная «перапёлка», вакол якой выконваюць традыцыйны танец маладыя дзяўчаты і хлопцы, апранутыя ў народныя ўборы.

Карагод набліжаецца да трыбуны. Да яго падыходзіць гаспадар дажынак. Ён прымае з рук селяніна хлеб горача дзякуе за працу, якая была пакладзена ў атрыманне багатага ўраджаю. Сёлеташні ўраджай на Беласточчыне быў сапраўды багаты. Хопіць сказаць, што ўраджай чатырох асноўных збожжавых культур сёлета на Беласточчыне склаў у сярэднім каля 15 цэнтнераў з гектара. Такога ўраджаю сельскагаспадарчая вытворчасць Беласточчыны не мела яшчэ ніколі. Тады зусім абгрунтаваны сапраўды радасны настрой, які панаваў

(Працяг на стар. 4)

Берлін — дарога да перагавораў

Амаль ужо месяц прайшло з тае пары, калі ўрад ГДР выдаў распараджэнне адносна пераходу граніцы паміж Усходнім і Заходнім Берлінам. Адбылося ў гэты час многа цікавых фактаў і здарэнняў. Распараджэнне ГДР спачатку было прынята правадырамі ФРГ як замах на правы жыхароў Заходняга Берліна. Адэнаўэр і яго контркандыдат на пасаду канцлера ад імя СПД, бургамістр заходнеберлінскі, Вілі Бранд, на другі дзень пасля паведамлення ўрада ГДР патрабавалі ад сваіх заходніх саюзнікаў вострых «палітычных дзеянняў». Аднак жа Вялікабрытанія, а таксама Злучаныя Штаты не спяшаліся карыстацца парадамі бонскіх палітыкаў. Сярод саюзнікаў Заходняй Германіі ўсё больш яўна выступаў тэзіс, што «за Берлін ніхто не захоча змагацца і паміраць».

Бонскія правадыры маглі б застацца адзінокімі, калі б у далейшым стаялі на сваіх ваяўнічых пазіцыях. І ўжо тут, у наступныя дні, Адэнаўэр у час шматлікіх перадвыбарчых выступленняхператварыўся ў палкага прыхільніка перагавораў. Уражанне на Захадзе засталося аднак непрыемнае.

Крыніца пераўтварэння заключаецца ў станоўчым пункце погляду і абаронных мерапрыемствах сацыялістычных краін, а перад усім Савецкага Саюза.

Заходні Берлін больш не можа быць цэнтрам палітычнага шантажу і рэваншысцка-рэвізіяністскіх пагроз. Ён павінен быць вольным горадам, як гэта прадбачвае савецкі праект мірнага дагавору з германскімі краінамі.

Гісторыя апошніх некалькіх год паказвае, што прымірыцельныя, спакойныя і прыязныя намаганні Савецкага Саюза ацэньваліся на Захадзе як доказ слабасці сацыялістычных краін.

Гэтыя намаганні хацелі выкарыстаць для далейшага ўмацавання заходнегерманскіх рэваншысцкіх кругоў, а ўсялякія мірныя прапановы ўтапіць у моры бясконцых дыскусій. Аказалася, што на гэтую злую волю імперыялістычных краін найлепшым і адзіным лячэбным спосабам з'яўляецца рашучасць.

Сярод шматлікіх яшчэ антысавецкіх, і антыГДР выступленняў на Захадзе пракладвае сабе дарогу перакананне, што мерапрыемствы ГДР і СССР «могуць палепшыць шанцы мірнага рашэння берлінскага крызісу». Так пісала Нью-Йорк гэральд трыбун, а паддакваў ёй сур'ёзны, лонданскі «Эканаміст».

Сёння ўжо на Захадзе ўсім зразумела, што справа Берліна і Германіі павінна прывесці да перагавораў. Дзяржаўны сакратар ЗША — Раск заявіў, што перагаворы з СССР на тэму Берліна адбудуцца яшчэ ў гэтым годзе.

Гэта вельмі прыемна. Але справа ў тым, што ўсялякія перагаворы маюць сэнс тады толькі, калі вядуць да дадатных рашэнняў. Калі сёння гаворыцца аб перагаворах, трэба дадаць, што мы хочам мець такія перагаворы, якія пасадзейнічаюць для ўмацавання міру ў Еўропе, а не толькі дадуць пачатак доўгім спрэчкам. З мінуўшчыны мы павінны рабіць правільныя вывады.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ВАСІЛЬ БЕЛАКАЗОВІЧ

Беластоцкія карэспандэнты ЛЬВА ТАЛСТОГА

Ужо пры жыцці Леў Талстой карыстаўся вялікай папулярнасцю ў розных краінах і сярод разнастайных слаёў насельніцтва. Слава яго асабліва ўзрастае ў канцы XIX і пачатку XX ст. Да Талстога ў Ясную Паляну прыходзілі пісьмы на вельмі многіх мовах з усяго свету. Пісалі да яго самыя розныя асобы — ад сусветна вядомых літаратараў, пісьменнікаў, паэтаў, крытыкаў, вучоных, дзеячоў мастацтва, выдатных удзельнікаў грамадскага і палітычнага руху да самых простых сялян і рабочых. У Дзяржаўным Музеі Л. Н. Талстога ў Маскве (Аддзел рукапісаў) побач з прыгожымі лісткамі, упрыгожанымі вензелямі, захоўваюцца таксама кускі шэрай, тоўстай паперы з непісьменнымі крымзолямі звычайных людзей працы. Да бясконцасці разнастайны змест пісьмаў. Побач з мудрагелістымі пытаннямі аб вытлумачэнні тых або іншых месц евангелля — простыя натуральныя словы аб людскім горы, аб пакутлівых перажываннях людзей, зняволеных у турму; побач з разважаннямі аб сусветных праблемах просьбы аб матэрыяльнай дапамозе; побач з шырокімі роздумамі на тэмы літаратуры, філасофіі, мастацтва, палітыкі зварот за парадай у якой-небудзь цяжкай асабістай справе. Усе пісьмы, якія атрымоўваў, пісьменнік чытаў сам. Аднак, зразумела, адказаць мог Талстой толькі на частку пісьмаў, самых важных з яго пункту погляду.

Пісалі да Талстога і жыхары Беласточчыны, г. з. заходняй часткі тагачаснай Гродзенскай губерні, а таксама тагачасных Ломжынскай і Сувальскай губ. Аўтар гэтага артыкула, вывучаючы пытанне ўспрыймання Талстога польскімі літаратурна-грамадскімі думкамі і наогул польскімі чытачамі, звярнуў таксама ўвагу на архіўны матэрыял, які знаходзіцца ў Дзяржаўным Музеі Л. Н. Талстога ў Маскве і ў Яснай Паляне. Даследуючы гэты матэрыял удалося выдзяліць каля 30 пісьмаў да Талстога ад карэспандэнтаў, пражываючых у той час на той тэрыторыі, якая зараз уваходзіць у склад Беластоцкага ваяводства. Зразумела, пагэтаму ўмоўна наш артыкул мы называем «Беластоцкія карэспандэнты Л. Талстога», што адпавядае сучаснаму (але не гістарычнаму!) адміністрацыйнаму дзяленню. Гэта былі пісьмы ад палякаў, беларусаў, яўрэяў, рускіх, літоўцаў. Такім чынам у пісьмах да Талстога адлюстроўвалась нацыянальная разнашэрснасць гэтай тэрыторыі. Былі пісьмы ад сялян, настаўнікаў, жанчын. Так, напрыклад, настаўнік рэальнага вучылішча ў Беластоку В. Глебоўскі ў сваім пісьме ад 19 сакавіка 1903 года між іншым пісаў Талстому:

«Ведаючы, з якою ўвагаю і цікаўнасцю Вы адносіліся і адносіцеся да справы выхавання і навучання дзяцей, я бяру смеласць прадставіць Вам пры гэтым экземпляр толькі што вышаўшай у свет сваёй новай друкаванай працы пад загалоўкам: «Старажытныя педагагічныя пісьменнікі ў біяграфіях і вобразах», мэта якой — папоўніць хібы ў нашай педагагічнай літаратуры, якія знаходзяцца па прычыне адсутнасці ў нас зборніка педагагічных поглядаў класічнай старажытнасці, выказаных самымі старажытнымі педагогамі або педагагічнымі пісьменнікамі, і даць нашым настаўнікам і выхавацелям магчымасць карыстацца тымі ўрокамі, якія падала нам класічная старажытнасць.»

Сапраўды, кніжка В. А. Глебоўскага «Старажытныя педагагічныя пісьменнікі ў біяграфіях і вобразах» (Санкт-Пецербург, друкарня П. П. Сойкіна, 1903, 144 стар.) была паслана з Беластока ў Ясную Паляну, дзе і ў сучасны момант знаходзіцца ў асабістай бібліятэцы вялікага пісьменніка. На адвароце вокладкі маецца наступны надпіс чарнілам: **«Вялікаму пісьменніку зямлі рускай, гр. Льву Нікалаевічу Талстому скромны дар ад складальніка. Г. Беласток 18 сакавіка 1903 г.».**

Пачынаючыя пісьменнікі і паэты Беласточчыны часта звярталіся да Талстога за парадамі, прасілі даць ацэнку іх твораў. С. Прэсс з Беластока прасіў Талстога даць водзыў на прыкладзены твор адрасата «Лёс або тэлеграфная памылка, маналог у адной дзеі». Сустракаліся таксама і кур'ёзныя пісьмы ад беластоцкіх графаманаў і бяздарных «кандыдатаў» у пісьменнікі. П. А. Бліноў з Беластока, пасылаючы свае пісьмы, пісаў Талстому: **«Я аб'яўляю вам, што я адораны талентам.»** Асабісты сакратар Талстога па яго даручэнню напісаў Блінову наступны зусім шчыры адказ: **«Леў Нікалаевіч, прачытаўшы вашыя зусім дрэнныя вершы, прыйшоў да вываду, што ў вас няма ніякага паэтычнага таленту, і таму раіць не займацца гэтай пустой справай».** Другі «кандыдат» у пісьменнікі настаўнік царкоўна-прыходскай школы ў вёсцы Навасёлкі, былой Гродзенскай губерні А. І. Сяргеюк у пісьме ад 17 снежня 1907 года, пачуўшы ў сабе «дар творчасці», пісаў Талстому аб усялякіх «псіхалагічных з'яўленнях», спадарожных яго спробам тварыць, і пытаў, ці здольны ён «узяцца за гэтае вялікае мастацтва». На сваё пісьмо А. Сяргеюк атрымаў наступны адказ: **«Рада ў тым, каб не займацца пісьменніцтвам, а, галоўнае, самым сабою».** На водзыў Талстому прыслаў свае вершы падпаручнік Яўфімі Хімула. У пісьме з Ломжы ад 25 кастрычніка 1907 г. Хімула прасіў «у імя праўды» паведаміць, ці можа ён «разлічваць» на свае сілы для працы ў галіне літаратуры. Талстой, звяртаючы рукапісы, прасіў свайго сябра і паслядоўніка Душана Макавіцкага напісаць Хімуле наступны адказ: **«Чытаў вашыя вершы і не раю вам займацца гэтым, паколькі няма ў вас да гэтага таленту. Вельмі шкадую, што павінен сказаць вам гэтую праўду».**

(Працяг на стар. 4,

Карнікі падыходзяць да лагера партызан. Мінай закопвае партызанскія дакументы і дае бой, але неўзабаве, заўважыўшы, што можна трапіць у акружэнне, загадвае адступаць.

Лясы навокал Чысціка глухія. Помняць гэты лес простыя палашы літоўскіх воінаў, крывыя шаблі яснавяльможных паноў. Праходзіў тут са сваёй дружынай Іоан Васільевіч, граза і смерць лівонскага рыцарства. Грэліся ля кастра налівайкаўскія казакі. Барадатыя мужыкі з тапарамі і віламі сустракалі адступаючае напалеонскае воінства...

А цяпер у лясных нетрах зноў запаліліся кастры.

88

Ля невялікага кастра сабраліся камандзіры ўсіх трох атрадаў. Былі тут Іванаў, Волкаў, Нароенка.

З цемры з бярэмям ламачча вышаў Кашалёў, кінуў галіны ў агонь.

— Ну, а далей? — аднавіў спыненую заяўленнем Кашалёва гутарку Іванаў.

— А потым нам давялося адыйсці, — павярнуўшыся да яго, адазваўся Шмыраў. — Атрад сабраўся на ўскраіне Чысціка. Не было толькі байцоў з першай і трэцяй застаў.

— Ты паслаў за імі?

— Вядома! Да поўначы чакаў разведку, але яна не вярталася. Было холадна, усе змучыліся, прагаладаліся, а прадуктаў — ніўкога. Тады і павёў я хлопцаў у лагер Шкрэды. Прыходзім, а там ні душы. У зямлянках яшчэ цяпло, адчуваецца, што людзі пакінулі іх толькі што. Ну, выставілі варту і размясціліся на начлег.

— А разведчыкі?

— З'явіліся на світанні. Прывялі з сабою байцоў з застаў і паведамілі, што карнікі ўварваліся ў наш лагер, разбурылі зямлянкі, забралі рэшткі прадуктаў, а галоўнае — выкрылі ўсе штабныя дакументы...

89

Іванаў выцягнуў з-пад сябе палку, з сілай кінуў у касцёр:

— Так - такі ўсе?

— Да адзінага! І спіскі асабовага складу, і дзённік баявых дзеянняў... Ох, і пашалелі ж яны, калі даведаліся, што па спісках у нас у атрадзе ўсяго сто дзесяць байцоў!

— А яны што думалі? Тысячу?

— Больш, браток! Іхняя газета пісала, што нас у раёне да трох тысяч... Таму і сілы такія супраць нас накіравалі — армія! — Мінай усміхнуўся. — Э, дык чорт з імі, хай хлусяць. Адпачылі мы ноч, а раніцай у лагер прышоў парторг чацвёртага ўзвода Дукарэвіч і з ім кухар Шкрэдаўскі, Кашалёў, хацеў забраць прадукты для сваёй групы.

— Дзе ж сам Шкрэда быў у той час?

— У чатырох кіламетрах, пад Платкамі. Дукарэвіч расказаў, што яны капаюць там новыя зямлянкі. Ну, і мы вырашылі часова затрымацца ў іх лагеры. Паслалі некалькі асоб пад Галевічы, высвятліць абставіны і прыгнаць стада, калі яно ўцалела, але дарма пасылалі — карнікі папярэдзілі нас.

90

— Ці гэта праўда, што яны засады ў вёсках пакінулі? — уставіў пытанне Волкаў.

— Праўда... Міхайлаў учора быў у Казакаве. Даведаўся, што засады сядзяць, і ў Пунішчах, і ў Храпаках. Скрытна сядзяць, заразы, днём хаваюцца на вышках, ноччу спускаюцца. Сям'ю маю як прынаду трымаюць: а вось прыду?

Мінай змоўк. Чутна было, як трашчыць дрэва ў кастры.

— Ну, і які ж цяпер у цябе план? — асцярожна спытаў Іванаў.

— У мяне асабіста?

— У цябе, у нас... Ці ж гэта не тое самае?

— Не! — Мінай уздыхнуў. — Што датычыць агульнага плана, ён можа быць толькі адзін. Блакада зацягваецца. Гітлераўцы ў лепшых умовах, чым мы: і жывуць у вёсках, і спяць у цяпле, і ядзяць удосталь. Высачылі адзін наш лагер, чаму б не высачыць другі? А

(Працяг на стар. 7)

91

Літаратурная старонка

Трыбуна літаратурнага аб'яднання № 34

ЛІТАРАТУРНЫ КОНКУРС

ГП БГКТ і Праўленне Літаб'яднання аб'яўляюць конкурс на творчасць для дзяцей (вершы, апавяданні, сцэнічныя творы).

Найлепшыя творы будуць узнагароджаны грашовай прэміяй, надрукаваны ў «Ніве» і выдадзены ў асобным зборніку

Узнагароды:

I — 1000 зл.
II — 800 зл.
III — 3 па 400 зл.

У конкурсе могуць прымаць удзел як члены Літаб'яднання так і іншыя асобы, зацікаўлены дзіцячай тэматыкай.

Творы трэба прысылаць на адрас «Нівы» з прыпіскай «Літаратурны конкурс».

Тэрмін прысылання твораў да 31 снежня 1961 г.

Wiera Choruża

Książka i Wiedza

ВІКТАР ШВЕД

УШАНАВАННЕ ПАМЯЦІ ВЕРЫ ХАРУЖАЙ

Нядаўна на нашым кніжным рынку паявілася кніжка пад загалоўкам «Вера Харужая» ў выданні «Ксёнжкі і Ведзы». Зборнік апрацавалі Аляксандра і Сцяпан Бэргман, якія асабіста добра ведалі Веру, працуючы разам з ёю ў заходнебеларускім рэвалюцыйным падполлі. Зборнік расказвае аб цудоўным, свядомым жыцці Веры, перапоўненым любоўю да людзей і Радзімы, аб жыцці, якое ад першых самастойных крокаў да апошняга ўдару сэрца было поўзвігам, самаадданым, непахісным служэннем свайму народу.

Перад намі жывы вобраз Веры Харужай. Ва ўступе да чытача, чытаем:

«На пачатку 1924 г. у гуртках Камуністычнага саюза моладзі Вільна, Беластока, Гродна паявілася новая постаць. Была гэта невысокая дзяўчына з крышку задзёртым угору носам, з невялікімі, глыбока асаджанымі вачыма, якія іскрыліся жыццём, з энергічнымі рухамі і незвычайна жыццерадасная. Яна была перапоўнена жыццём, энергіяй, мела заразлівы смех, і дзе толькі не праходзіла, уносіла нейкі асаблівы настрой. Называлі яе Веркай. Паяўлялася бывіцам усюды адначасова. Калі б сёння сабраць старых актывістаў КСМ і запытацца: дзе Верка паявілася ўпершыню? — напэўна ўзнiклі б спрэчкі: беласточане сцвярджалі б, што ў Беластоку, вільняне — што ў Вільне. Чымсьці выразна адрознівалася ад іншых таварышоў з кіруючага актыву КСМ, аднак адразу цяжка было ўявіць, у чым гэтая розніца заключаецца».

Нарадзілася Вера Харужая ў 1903 г. у Бабруйску. У 1920 г. уступае ў Камсамол і добраахвотна ідзе на фронт змагацца з бандамі Булак-Балаховіча. У 1921 г. з'яўляецца ўжо членам партыі.

Вера надта цікавілася барацьбой працоўных Заходняй Беларусі з акупацыйным рэжымам. З лютага 1924 г. яна нелегальна прыязджае ў Польшчу і прымае актыўны ўдзел у стварэнні Камсамола Заходняй Беларусі. Будучы сакратаром ЦК КСМЗБ яна адначасова з'яўляецца членам ЦК Камсамола Польшчы і членам ЦК КПЗБ. 15 верасня 1925 г. у Беластоку шпікі і паліцаі арыштавалі Веру Харужую. Вясной 1928 г. на працэсе «133» членаў КПЗБ і КСМЗБ прыгаварылі Харужую да 8 гадоў строгага турэмнага зняволення.

Сем год прасядзела Вера ў Беластоку, а затым у цэнтральнай жаночай турме «Фардон». Восенню 1932 г. па дагаворанасці паміж уладамі СССР і Польшчы быў абмен паміж зняволенымі, сярод якіх была Вера.

За кратамі санацыйных катоўняў Польшчы Вера вяла шырокую канспірацыйную і адкрытую перапіску з сябрамі, якія знаходзіліся на волі і ў турмах, а сваякамі, што жылі ў БССР.

Частка з іх у 1930 г. была выдадзена кніжкай пад загалоўкам «Пісьмы на волю».

У пісьмах Харужай шмат энергіі і жыцця, яе ніколі не пакідаў малады энтузіязм. **«Жыву бадзёрая, здаровая. Жыццё цудоўнае, і з турэмнага акна здаецца яшчэ больш цудоўным»,** — пісала Вера сваёй сяброўцы Р.

Нават у час судовага прыгавору Вера ў пісьме да таварыша С. ад 2 чэрвеня 1928 г. сцвярджае: **«У нас рэдка бывае такі жывы, бадзёры настрой, як цяпер. Праўда, хочацца на свабоду да чорцікаў, але хіба яшчэ двух-, трохпяцігадовая перспектыва турмы можа зменшыць нашу жыццерадаснасць, бадзёрасць, сілу? А сілу нашу мы так моцна адчулі, паказалі. Ва ўвесь час працэсу мы былі так моцна арганізаванай, згуртаванай, поўнай энергіі масай. Усе выступленні сведчылі аб нашай несакрушальнай сіле, гатоўнасці змагацца далей, дыхалі пагардай і нянавісцю да іх, бясстрашнасцю і бязмежнай аддананасцю справе».**

І гэта ў той час, калі кожнае слова пагражала новым годам турмы... Але хто аб гэтым думаў?

Найцяжэйшыя турэмныя здзекі не маглі зламаць Веру.

«Уяві сабе, — піша яна да сястры Любы ад 5.XI. 1928 г. — што цяпер, пасля трох гадоў турмы, я адчуваю куды больш агню, сілы, радасці, чым, здаецца, мела раней. Я не слабею — раблюся мацнейшай. дух у мяне не гасне, а разгараецца ярчэй. Турма забівае толькі слабенькіх, а моцным улівае ў душу жыватворчую крыніцу. А я — моцная».

Вера ніколі не дапускае да сябе песімістычных думак. Няма ў яе пісьмах сцвярджэння, што кожны пражыты дзень набліжае нас да смерці, а наадварот — Вера піша: **«Кончаецца дзень, ён ніколі больш не паўторыцца. Мы яшчэ на дзень бліжэй да волі...»** (З пісьма сяброўцы В. ад 16.XII.1929 г.)

Харужая непахісна верыць у хуткую перамогу. У пісьме да групы вязковых камунарак у 1930 г. яна піша:

«...Уявіце сабе толькі на хвіліну, што гэта значыць — жыць у турме напярэдадні рэвалюцыі. І гэта выклікае ў нас столькі сілы, столькі бадзёрасці, што мы маглі б пераносці ў тры разы больш здзекаў...»

Аўтары кніжкі «Вера Харужая» абмежаваліся толькі да перыяду змагання В. Харужай з санацыйнымі уладамі Польшчы і да ўспамінаў яе таварышаў. Шкада, што не ўключылі сюды апошняга перыяду жыцця Харужай, якое аддала сваёй Радзіме ў барацьбе з гітлераўскімі акупантамі.

Вера Харужая і яе муж Сяргей Карнілаў былі аднымі з першых партызан у атрадзе праслаўленага партызана, героя Савецкага Саюза, Васіля Коржа. У баі пад Пінскам загінуў муж Веры. Нягледзячы на тое, што яна неўзабаве чакала дзіця, цвёрда рашыла астацца ў нямецкім тыле.

У верасні 1942 г. Вера пакідае свайго чатырохмесячнага сынка, якога вынасіла ў партызанскім атрадзе, і пяцігадовую дачку і на чале групы дзяўчат адпраўляецца ў нямецкі тыл у Віцебск для арганізавання партыйнага падполля.

У адказ сваёй сястры, якая стрымлівала яе ад гэтай пастановы, Вера піша:

«...Так, я іх люблю больш за свае жыццё, але зразумей, сястрыца мая родная, я ж не толькі маці, а камуністка. Хіба я маю абавязкі толькі перад сваімі двума дзецьмі? А мільёны іншых — беларускіх, украінскіх, літоўскіх, эстонскіх дзяцей, якіх катуюць фашысты, кілаюць жывымі ў агонь, закопваюць у зямлю? Хто ж павінен іх ратаваць? Хіба перад імі няма ў мяне абавязкаў? За ўсіх дзяцей на свеце адказвае камуністка. І напэўна, што будзе з маімі, з тваімі дзецьмі, калі мы не пераможам, не прагонім фашысцкіх акупантаў, калі гітлераўскія каты заднічаць нас?!»

Любоў да свайго народа і Радзімы Вера выказала ў пісьме з віцебскага падполля:

«Пасля званцаці гадоў напружанай, гарачай барацьбы я яшчэ раз з новай сілай і настойлівай зразумела, што любіць свой народ, свой родны край, сваю ўладу і свабоду — гэта нялёгкая справа, што любоў... тая абыходзіцца жорсткім, пякучым болем, бязмерным, нясцерпным пакутамі душы і цела, і ўсё ж няма та ой ахвяры, перад якой спыніўся б любы з тваіх сыноў і дачок, прамяністая мая Беларусь!»

Так, Вера зложыла сваёй Радзіме найбольшую ахвяру — ахвяру свайго жыцця. Пасля пяці тыдняў напружанай працы ў віцебскім падполлі гестапа напала на след Веры і разам з іншымі ўдзельнікамі падпольнай групы арыштавала і замучыла.

(Працяг на стар. 7)

СЕМІНАР ЛІТАБ'ЯДНАННЯ

30.IX. і 1.X. г. г. адбудзецца ў Беластоку двухдзённы семінар Літаратурнага аб'яднання пры ГП БГКТ.

Апрача тэарэтычнай часткі, абмеркавання творчасці паасобных удзельнікаў прадбачваецца таксама паездка членаў семінара на літаратурны вечар да адной са школ.

Юрка Зубрыцкі

Белавежская пушча

Дзень добры вам сосны! Мая вам пашана,
Чародкі бяроз і дубы векавыя!
Стаю перад пругкім і велічным станам,
Паклоны па-дзедаўску б'ю Ёй зямныя.

Прышоў я на золку сюды нечакана,
Каб высачыць сонца, калі ўстае з жыта,
А Пушча, гасцінна вітаючы ранак,
Усё шэпчацца з жытам, шуміць басавіта.

Але хай надыдзе паўдзённая спёка
І косы касцы адшліфуюць травою,
Напоіш Ты нас журавінавым сокам,
Асвежыш цяньком пад зялёнай страхою.

О, як жа прывабны той міг і як строгі,
Калі Твае кучары сонца чырвоніць...
Дастануць дубы барадамі да стогаў,
Пачнуцца вячэрнія ценяў пагоні.

А як прыдзе ноч. над Табою застыне,
Ты рукі разгорнеш размашыста стройны
І цёплую землю абхопіш - абдымеш,
І з ёю заснеш сном зайздросна спакойным.

ЯША БУРШ

Пазакручваў
у пялёсткі руж
летуценні
няхай упахнуцца
разам з араматам
у грудзі
закаханым у хараство

а я сам
злез
па калючках
накрыўся лістком
буду назіраць уражанне
на тварах
як летуценні з пахам руж
будуць выпальваць усмешкай
з твараў
людскую брыдкасць.

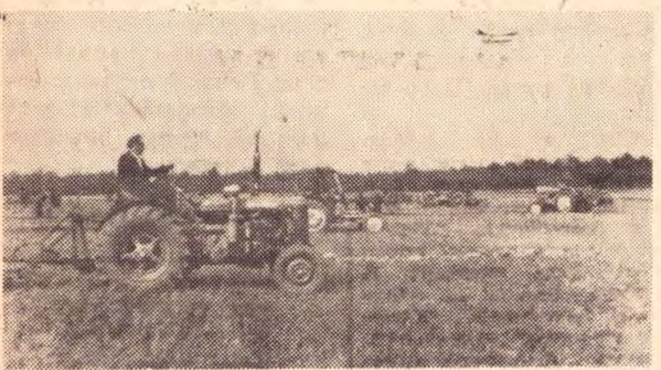
Дажынкавы карагод набліжаецца да трыбуны.

Мабыць нешта цікавае расказвае гаспадар дажынак, калі слухаюць яго з такім захапленнем.

Удзельнікі дажынак з цікаўнасцю аглядалі навейшыя сельгасмашыны.

12 трактарыстаў на сваіх жалезных конях прыступіла да конкурсу ворыва.

СВЯТА ЎРАДЖАЮ

(Працяг са стар. 1)

сярод хлебаробаў на ваяводскіх дажынках. Зразумела, што гэтыя дасягненні не прышлі так проста. На іх склаліся: ахвярная праца земляробаў, выдатная дапамога нашай народнай дзяржавы прадоўнаму сялянству усё больш наступаючая механізацыя сельскагаспадарчай вытворчасці на заняпалай некалі Беласточчыне.

Таму зусім зразумелае зацікаўленне сялян экспанатамі навейшых сельгасмашын, якія знаходзіліся на вялікай дажынкавай плошчы. Прымяненне гэтых машын у сельгасвытворчасці поўнасцю механізуе цяжкую працу земляроба. А што бадай найважнейшае, кожную з іх можна купіць у ваяводскім прадпрыемстве гандлю сельгасмашынамі. На дажынках былі багата адлюстраваны пры дапамозе плакатаў, выкрэсаў і натуральных экспанатаў дасягненні паасобных сялян і сельгасгурткоў. Асаблівым зацікаўленнем карысталіся экспанаты спулдзельні прадукцыйнай у Дарожках, Беластоцкага павета. Сапраўды дзіву даешся, калі глядзіш на грамадныя буракі, якіх у Дарожках атрымоўваюць звыш 300 цэнтнераў з гектара, або на ўрадлівую залацістую пшаніцу, зярняты якой адно ў адно, быццам адабраныя.

(Працяг на стар. 7)

ЛІЧБЫ і ФАКТЫ

(З даклада сакратара КВ ПАРП Ст. Кудлы)

...У 1945 годзе на Беласточчыне было ўсяго толькі 160.000 штук быдла. Зараз маецца яго 512.000 штук. Свіней было 117.000 штук, зараз іх 900.000 штук...

✲

...Да вайны на Беласточчыне толькі 1 вёсак было электрыфікаваных. Зараз электрычныя лямпачкі гараць у 1.575 вёсках. У 1965 годзе электрычным святлом будзе карыстацца 65% вёсак Беласточчыны.

✲

...Сельскагаспадарчая вытворчасць Беласточчыны да вайны амаль зусім не ведала мінеральных угнаенняў. У 1960 — 61 гаспадарчым годзе сяляне Беласточчыны атрымалі 94 тысячы 751 тону мінеральных угнаенняў.

У 1960 годзе сума крэдытаў прызнаных сялянам дзяржавай склала 311 мільёнаў злотых...

✲

...Дзяржава, каб прыйсці сялянам з дапамогай, устанавіла Фонд развіцця сельскай гаспадаркі, на які прызначае 25 мільярдаў злотых. З гэтай грамаднай сумы Беластоцкае ваяводства атрымае 1 мільярд 226 мільёнаў злотых. Ужо сёння за сродкі ФРР і ўласныя складчыны сельскагаспадарчыя гурткі Беласточчыны купілі 350 трактараў з камплектамі сельгасмашын і 475 малацільных агрэгатаў...

✲

...Агульная сума капіталаўкладанняў у сельскую гаспадарку Беласточчыны на гады 1961 — 65 складзе каля 4 мільярдаў злотых.

Яшчэ ніколі дзяржава не давала такой дапамогі хлебаробам Беласточчыны...

Павялічваецца сям'я сельгасгурткоўцаў

11 жніўня ў Скрабляках паўстаў сельскагаспадарчы гурток, у які ўступіла 20 гаспадароў. Старшынёю сельгасгуртка быў выбраны Віктар Жэмойтэль, сакратаром Георгі Налевайка, а скарбнікам Васіль Дудэнка. Зараз у Скрабляках абмалотачныя работы праводзяцца новым агрэгатам, які набылі сельгасгурткоўцы адразу пасля заснавання гуртка. Дзякуючы гэтым карысным зменам у жыцці вёскі звыш 150 га зямлі якая дагэтуль не апрацоўвалася, будзе загаспадаравана.

Гэтыя зрухі ў Скрабляках аказалі дабратворны ўплыў на свіслачанскіх сялян. Яны ўжо некалькі год абмяркоўвалі справу заснавання ў сваёй вёсцы сельгасгуртка. І вось пад уплывам скраблякоўцаў вырашылі яго сарганізаваць. У нядзелю, 20 жніўня, асабліва доўга працягваўся вясковы сход. Сялян турбавала справа 250 га зямлі, якая дагэтуль не апрацоўвалася, а таксама справа абмалотачных работ, якія значна лягчэй правесці пры помачы агрэгата. У выніку спрэчак вырашана было заснаваць сельгасгурток. У праўленне выбрана самых энергічных гаспадароў. Старшынёю застаўся Іван Гапунік, сакратаром Іван Майсей, а скарбнікам сельгасгуртка Іван Макарэвіч. У гурток запісалася 15 членаў. У верасні яны ўжо набудуць абмалотачны агрэгат.

Усе гэтыя факты выклікалі розныя думкі і меркаванні сярод сялян у Мастаўлянах і Коматаўцах. Усё часцей чуваць выказванні на карысць арганізацыі сельгасгурткоў. Трэба тады толькі пажадаць, каб і ў гэтых вёсках сяляне пайшлі па слядах сваіх суседзяў са Скраблякоў і Свіслачан.

Кома

БЕЛАСТОЦКІЯ КАРЭСПАНДЭНТЫ ЛЬВА ТАЛСТОГА

(Працяг са стар. 2)

Хімула быў падпаручнікам у рускай арміі, якая стацыянавала ў Ломжы. Але да Талстога пісалі таксама і іншыя салдаты і афіцэры, якія служылі ў воінскіх часцях, знаходзячыхся на Беласточчыне. Пісьмы ад іх былі разнастайныя. Адны апісвалі душэўныя перажыванні, згрызоты сумлення, даказвалі бяссэнсіцу воінскай службы, звярталіся да пісьменніка за парадамі па пытанню, ці кінуць адбыванне воінскай павіннасці, ідучы тым самым свядома на цяжкія праследаванні. Другія пыталіся, дзе і як можна купіць або атрымаць збор твораў Талстога. Так, напрыклад, ваенны ўрач Бражнікаў з Ломжынскай губерні, прасіў Талстога выслаць кніг, якія дапамаглі б яму выпрацаваць цвёрды светапогляд. Пісьменнік паслаў Бражнікаву такія кнігі, як «На кожны дзень», «У чым мая вера», «Аб жыцці» і «Пра навуку». Некаторыя паведамлялі факты бескультурнасці і самавольства сярэдніх і вышэйшых воінскіх чыноў. Унтэр - афіцэр 29 пяхотнага Чэрнігаўскага палка Аляксандр Тарасаў прыслаў Талстому пісьмо з пасада Рожан Ломжынскай губерні, у якім расказваў, што пасля прыезду ў полк ён аддаў свае кнігі для подпісу ротнаму камандзіру, як гэта заведзена. Пушкіна, Лермантава, Андрэева ён атрымаў, а ўсе творы Талстога ротны не вярнуў яму. Адказваючы на пісьмо Тарасава, Талстой 28 студзеня 1910 г. між іншым пісаў: **«Вельмі шкадую, што ротны камандзір забраў у вас кнігі «Вайна і мір», «Анна Карэніна», «Адраджэнне», якія не забаронены. Пасылаю вам чатыры кнігі «На кожны дзень», якія, маю надзею, ад вас не возьмуць і якія могуць быць вам для душы карыснымі.»** У адказ на пісьмо Талстога Тарасаў дзякаваў пісьменніку за пісьмо і за «правільную» кнігу «На кожны дзень» і пісаў: «Не, лепш страціць унтэрафіцэрскае званне... чым вашыя кнігі, нягледзячы на тое, якога б яны былі зместу». На канверце гэтага пісьма Талстой напісаў: «Ад салдата добрае пісьмо». Менавіта такія паклоннікі Талстога ў арміі, маючы зносіны з мясцовым насельніцтвам, маглі таксама садзейнічаць распаўсюджванню славы і папулярнасці рускага пісьменніка на Беласточчыне. Так ці інакш паступова Талстой становіцца пісьменнікам паўсюдна вядомым.

Талстой атрымоўваў таксама многа віншаванняў і прывітанняў ад жыхароў Беластока і аколіц. Вучаніцы Беластоцкай гімназіі Н. Сталнава, В. Малахоўская і Л. Баркоўская ў пісьме да Талстога пісалі: «Сардэчна віншуем Вас з днем Вашага Ангела і пасылаем Вам шчырыя пажаданні. Хаця мы з Вамі не знаёмыя, але мы так многа чулі пра Вас і чыталі Вашыя цудоўныя творы...» У далейшым яны падкрэсліваюць, што Талстой з'яўляецца тым пісьменнікам «у якога многія шукалі і знайшлі ісціну.» У пісьме ад 13/IX—1909 г. Л. Баярскі піша: **«Прачытаўшы Ваш твор «Крэйцэрава Саната», якую я адкупіў за 15 кап. у знаёмага, які паехаў у Амерыку, я згадзіўся з поглядамі, якія Вы выказваеце ў гэтай брашуры і пажадаў купіць і прачытаць усе Вашыя творы, каб пазнаёміцца з Вашымі поглядамі і не паводле газетных артыкулаў, а паводле арыгіналу».** Далей Баярскі паведамляе, што займаецца прыватнымі ўрокамі. У мястэчку Заблудава на кватэры была ў яго даволі вялікая бібліятэка, але яна ў час пажару згарэла. У далейшым просіць ён Талстога прыслаць кнігі, таму што і многія знаёмыя чытаюць тыя кнігі, якія ў яго ёсць.

Маральны аўтарытэт Талстога быў настолькі вялікі, чуткі аб яго чалавечнасці і дабраце так моцныя, што ўсё гэта садзейнічала таму, што некаторыя жыхары Беласточчыны звярталіся да Талстога за матэрыяльнай дапамогай. Лонгін Катовіч з вёскі Існок, тагачаснага Бельскага павета, Новаберазоўскай воласці ў пісьме ад 30/V—1910 года паведамляў: «Я сын беднага селяніна, дзякуючы падтрымцы добрых людзей, закончыў гарадское вучылішча. Жадаю далей працягваць адукацыю, але не маю сродкаў». Катовіч просіць пісьменніка матэрыяльнай дапамогі, таму што «ведае па чутках бацькоўскую дабрату да сялян». Рыгор Пі-

ТЭРЭСА З МАСКОЎЦАЎ

Калі б нават хто забыў прозвішча Тэрэсы Паха і згубіў яе адрас, дык гэта не бяда. Хопіць толькі запытацца ў любога жыхара Грыгораўцаў, Маліннікаў ці іншай вёскі ў наваколлі Маскоўцаў, дзе жыве Тэрэса — кожны скажа вам яе дакладны адрас. І не толькі таму, што імя «Тэрэса» тут амаль экзатычнае сярод Люб і Вер, але перш за ўсё таму, што ведаюць яе, як добрага кіраўніка грамадскай бібліятэкі ў Маскоўцах і актыўнага члена Саюза сялянскай моладзі.

Тэрэсы зараз 18 год. Кіраўніком бібліятэкі яна з'яўляецца ад снежня 1959 года. Праз увесь час сваёй працы Т. Паха паклала шмат намаганняў, каб бібліятэчны фонд усцяж папаўняўся кніжнымі навінкамі, каб добрая, вартасная кніга трапляла да чытача.

Зараз у бібліятэцы 2.600 тамоў кніг. Частку складаюць творы беларускіх і рускіх аўтараў. Агульны лік чытачоў — 149 асоб. Сярод іх ёсць некалькі выдатнікаў, г. зн. тых, якія многа чытаюць і падбіраюць сабе кнігі з веданнем. Тэрэса прыгадала мне некалькі прозвішчаў. Вось яны: Марыся Кавальчук, Анна Саўчук і Міхась Мельнік з Маскоўцаў, Аляксей Васілеўскі з Вулькі Выганоўскай; частым наведвальнікам бібліятэкі з'яўляецца таксама чатырнаццацігадовая Анна Цыбулін. Яна, як адзначае Тэрэса, проста праглынае кнігі. Побач з мастацкай літаратурай у бібліятэцы маецца сельскагаспадарчая літаратура. Члены сельгасгурткоў, якія знаходзяцца ў ГРН Грыгораўцы, пастаянна знаёмяцца з новымі набыткамі гэтых выданняў.

У грамадскай бібліятэцы ў Маскоўцах багаты выбар штодзённага і перыядычнага друку. Цешылася сэрца, калі я ўбачыў акуратна зробленыя падшыўкі «Нівы» і «Зоркі» за мінулыя гады. На сценах пакойчыка вісяць партрэты беларускіх пісьменнікаў, а ў самым пачэсным месцы красуецца лозунг: «Беларуская кніжка — твой прыяцель».

Тэрэса Паха прымала ўжо ўдзел у двух семінарах у Белавежы, сарганізаваных спецыяльна для бібліятэкараў Ваяводскай бібліятэкай у Беластоку. У час кожнага такога семінара яна наладжвала знаёмствы з сяброўкамі і сябрамі па прафесіі і дагэтуль з многімі перапісваецца, абменьваючыся вопытам. Тэрэса паказала мне шмат лістаў і паштовых картак ад сваіх шматлікіх знаёмых. Яна перапісваецца таксама з рэдакцыяй «Пшыспасабення рольнічага» і з «Газетай беластоцкай».

У бібліятэцы, хаця надта ж цесна, аднак усюды прыкладны парадак, чысціня і наогул вельмі ўтульна. Вокны ўпрыгожаны фіранкамі і кветкамі, а на адным з іх красуецца чырвоны флажок калектываў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі пры Саюзе сялянскай моладзі. Гэты флажок атрымала група мясцовай моладзі як узнагароду за выдатныя вынікі ў вырошчванні конскага зуба. І ўсё здаецца было б добра, каб не адна справа, якая не перастае турбаваць Тэрэсу. У бібліятэцы няма радыёкропкі. ГРН у Грыгораўцах абяцала абсталяваць яе, аднак пакуль што ўсё і канчаецца толькі абяцаннямі.

Тэрэса Паха не толькі з адданасцю працуе ў бібліятэцы. Яна з'яўляецца дзейсным членам ЗМВ і ўваходзіць у склад павятовага праўлення гэтай арганізацыі ў Бельску Падляшскім. У гэтым годзе яна, як член калектыву сельскагаспадарчай падрыхтоўкі пры мясцовым гуртку ЗМВ, спаборнічае са сваімі сяброўкамі ў гадоўлі куранят — «Сусексаў». У Тэрэсы зараз ужо 80 штук птушак; 50 штук яна атрымала як узнагароду за добрыя вынікі ў гэтым карысным мерапрыемстве ад Ваяводскага праўлення ЗМВ у Беластоку.

У сакавіку г. г. Тэрэса Паха прымала ўдзел у другой краёвай нарадзе дзяўчат у Варшаве. У выніку сельскагаспадарчай алімпіяды яна заняла трэцяе месца і была ўзнагароджана сціральнай машынай. Гэты поспех Тэрэсы адзначыў часопіс «Пшыспасабене рольнічэ» і «Газета беластоцкая».

МАЦЕЙ КАНАПАЦКІ

На здымку: Тэрэса Паха.

Калектыў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі І-ай ступені ў Маскоўцах мае выдатныя вынікі ў вырошчванні цукровых буракоў. Ён збірае прыблізна 450 квінталяў буракоў з 1 га.

ШКОЛЬНЫЯ ТУРБОТЫ МАХНАТАГА

Для Клаўдзія Карпюка з Махнатага (Гайнаўскі пав.) школа з'яўляецца амаль другім родным домам. Надта ж зжыўся ён са школьным асяроддзем. Ад 1939 года працуе настаўнікам, а ад 1944 года ўзначальвае мясцовую школу. За сваю самаадданую працу К. Карпюка неаднаразова ўзнагароджваў Кураторыум грашовымі прэміямі, а таксама атрымаў ён Медаль Дзесяцігоддзя. Цяжка яго ўявіць бяздзейным. Заўсёды мітусіцца, наладжвае нейкія справы, турбуецца.

Апошнія дні жніўня, як звычайна бывае ў школьным жыцці, аказаліся для К. Карпюка вельмі напружанымі. Школьнае памяшканне патрабавала грунтоўнага рамонту, каб можна было 1 верасня сустрэць вучняў чысцінёй і парадкам. Такая салідная касметыка была тым больш неабходная, што ў махнатаўскай школе асабліва мнагалюдна, і таму будынак хутчэй знішчаецца. Тут толькі тры залы, а вучняў у мінулым школьным годзе было 160. Зараз школьная сям'я павялічыцца на 10 асоб. І таму нічога дзіўнага, што сярод многіх спраў, якія закрануліся сёлета ў час перадвыбарчай кампаніі, вылучалася справа пабудовы новай школы.

Побач з пачатковай школай у Махнатым існуе школа сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. Заняткі, зразумела, праводзяцца ў тым жа самым будынку, што яшчэ больш ускладняе працу. У мінулым годзе ў школу хадзілі 22 навучэнцы. Сярод іх было некалькі выдатнікаў. Вось яны: Марыя Сільвесюк, Аляксей Баравік з Махнатага і Валянціна Мароз са Старога Беразова. Мяркуюць, што ў гэтым навучальным годзе мясцовую школу сельскагаспадарчай падрыхтоўкі наведваць будзе 20 асоб.

З ЖЫЦЦЯ БІБЛІЯТЭКІ Ў ЗУБКАХ

Грамадская бібліятэка ў Зубках (Беластоцкі пав.) мае 7 бібліятэчных пунктаў, у якіх 2.000 тамоў кніг. Кіраўніком яе з'яўляецца Галіна Усціновіч. Дзякуючы яе ініцыятыве ў памяшканні бібліятэкі наладжваюцца сеансы дзіцячых казак пры помачы праектара. Тут адбываюцца таксама лекцыі на агратэхнічныя і бытавыя тэмы.

Бібліятэка ў Зубках мае 60 чытачоў. Сярод іх ёсць выдатнікі чытальнасці: Ірына Дробат і Сяргей Усціновіч з Зубкоў, а таксама Генрык Эйсмант з Вераб'ёў.

Кома

тальскі з Саколкі ў пісьме ад 17 студзеня 1906 г. просіць Талстога дапамогі, каб мець магчымасць вучыць сына ў Гродзенскай гімназіі. Настаўнік вёскі Вялікія Фальваркі, непадалёку Заблудава, І. Дзянскі ў пісьме ад 19/IV—1905 г. звяртаецца з просьбай да пісьменніка дапамагчы пагарэльцу селяніну А. Станкевічу. Просіць Талстога «дапамогі» жонка настаўніка з вёскі Пянькі, тагачаснага Беластоцкага павета, Еўфрасінія Пераход. У сваім пісьме ад 3 снежня 1903 г. яна піша: «У нашай губерні народныя настаўнікі атрымоўваюць плату вельмі агранічаную так, што сямейнаму чалавеку, жывучы ў вёсцы, прыходзіцца жыць надта бедна, але падумаць аб тым, каб аддзяліць ад свайго мізэрнага ўтрымання на адукацыю сваіх дзяцей станоўча немагчыма...»

Патомны дваранін Зэнан Дабравольскі з Ломжы ў пісьме ад 19/I—1910 г. просіць дапамагчы ўладзіцца на добрую працу, таму што ў жыцці яму не шанцуе і справы ў яго ідуць дрэнна. На такія пісьмы Талстой амаль што ніколі не адказваў.

Свае перажыванні і цяжкасці апісваў у пісьмах да Талстога літовец Іосіф Альбін Гербачэўскі, якога, за ўтварэнне ў сваёй кватэры бібліятэкі, дзе, між іншым, знаходзілася кніга антыўрадавага зместу, выключылі «з воўчым білетам» з Марыямпольскай гімназіі (Сувальская губернія). У пісьме ад 12 снежня 1896 г. Гербачэўскі між іншым пісаў: **«Будучы яшчэ вучнем, захапляўся Вашымі раманамі, Вашымі апавяданнямі з жыцця простых людзей, напісаных з такім веданнем жыцця сялян, што здаецца, як-быццам бы вуснамі Вашымі гаворыць люд — гэтая падстава і галоўная сіла дзяржавы. Зараз захапляюся Вашымі брашурамі, якія друкуюцца за граніцаю...»**

Шматлікія пісьмы змяшчалі просьбу аказаць душэўную дапамогу, маральную падтрымку, адказаць у чым сэнс і мэта чалавечага жыцця. Закраналіся ў іх розныя этычныя і рэлігійныя праблемы. Яўгення Брадоўская з Сувалк у пісьме ад 8/IV — 1893 г. да Талстога просіць душэўнай дапамогі: **«Дайце мне лякарства для ўзмацнення маёй душы.»** І. С. Л. Зенюс з Марыямпольскага павета, Сувальскай губерні, у пісьме ад 9 красавіка 1896 г., напісаным на ламанай руска - польскай мове. выказвае свае думкі аб каталіцкай і праваслаўнай рэлігіях.

Беластоцкі яўрэй О. Іоффэ паведамляе Талстому ў пісьме ад 13/IV—1899 г., што ён імкнецца вырвацца са свайго асяроддзя і знайсці месца ў натуральным жыцці, сярод прыроды. Просіць парады і ўказанняў. Гэтае доўгае пісьмо змяшчае гарачыя радкі аб яўрэйскай нервовасці і выраджэнню. Нейкі Сільвановіч з Беластока запытаў пісьменніка: дзе можна атрымаць псалмы на рускай мове. Адказ быў атрыманы. Паклоннік Талстога з горада Шчучына, падпісваючыся ініцыяламі Ш. А., у пісьме ад 21 кастрычніка 1904 г. пытаў, якая ідэя сацыялізма і чым яна заканчваецца. Іван Кур'яновіч з гор. Нарэва (Бельскага павета) у пісьме ад 9/IX — 1908 г. закранаў рэлігійныя і маральныя пытанні, хвалюючыя яго душу. Тыя ж самыя пытанні закранае Аляксандр Грэчулевіч у сваім пісьме з Ломжы і просіць кнігу Талстога «Злучэнне і пераклад 4-ох Евангелляў», якую і паслаў яму пісьменнік. Ураджэнец вёскі Дзяменічы, Гродзенская губерня, студэнт ляснога вучылішча ў Варшаве Савва Кацэвіч у пісьме ад 2/IX — 1909 г. ставіў пытанні аб волі і розуме, а таксама прасіў пісьменніка адказаць, чаму ён не любіць духавенства і ці можа быць чалавек без веры. Талстой параіў Кацэвічу, каб той прачытаў кнігу «На кожны дзень», дзе знойдзе адказы на хвалюючыя яго пытанні. Акрамя адказу была таксама выслана кніга.

Талстога хвалявалі пісьмы тых людзей, якія цікавіліся яго рэлігійна-маральным вучэннем. У адказах і кнігах, якія высылаў сваім карэспандэнтам, Талстой імкнуўся прапаведваць усеагульную любоў, непраціўленне злу насіллем і ўсёдараванне, шчыра бачачы ў іх «духоўнае лякарства» ад усіх бед. У той жа час Талстой рашуча выступаў супраць арганізаваных форм барацьбы і нават супраць арганізаваных форм прапаганды свайго вучэння. Калі нейкая Берта з Беластока ў пісьме ад 3/XII—1908 г., даўшая для адказу адрас І. Сялевіча, прасіла дазволу прыехаць у Ясную Паляну, каб параіцца аб іх «малой арганізацыі», Талстой рашуча адказаў.

Мы прывялі некалькі канкрэтных фактаў, якія сведчаць аб тым, што Талстой быў вядомым і шанаваным у прошлым, яшчэ пры жыцці, шматлікімі беластоцкімі чытачамі. І ў цяперашні час аўтар «Вайны і міру», «Анны Карэніны», «Адраджэння» знаходзіць на Беласточчыне шматлікіх паклоннікаў свайго таленту. Талстой стварыў творы, якія ўвайшлі ў залаты фонд сусветнай літаратуры, якія заўсёды будуць цаніць і чытаць, як праўдзівыя, своеасаблівыя, недасяжныя ўзоры чароўнага, надзвычайнага творчага генія пісьменніка.

ВАСІЛЬ БЕЛАКАЗОВІЧ

ЦІ БУДЗЕМ ВЕЧНА МАЛАДЫМІ?

КОРАНЬ ЖЫЦЦЯ

Кітайская культура з'яўляецца вельмі старой і заўсёды была прадметам асаблівага зацікаўлення еўрапейцаў. Шэраг вельмі важных вынаходстваў прыналежыць кітайцам, а кітайская медыцына здзіўляе ўвесь свет да сённяшняга дня сваімі арыгінальнымі метадамі, якія апіраюцца на старыя народныя назіранні і спецыяльнай фізіялагічнай сістэме. З адной праблемай апрацаванай гэтай медыцынай — лячэннем спецыяльнымі іголкамі — мы ўжо ў свой час пазнаёмілі чытачоў, сёння пазнаёмім вас з іншай праблемай кітайскай медыцыны — коранем жыцця.

У Кітаі ёсць бальніцы і інстытуты, прысвечаныя толькі народнай медыцыне, а таксама лекары дзеляцца на дзве групы, г. з. народных лекараў (ёсць іх значна больш) і лекараў з адукацыяй сучаснай медыцыны. Урад народнага Кітая падтрымлівае старыя народныя спосабы лячэння, якія перадаюцца з пакалення на пакаленне. Інстытут народнай медыцыны ў Пекіне з'яўляецца вялікай бальніцай, якая мае шмат аддзелаў. Прымяняюцца там розныя метады лячэння травамі, прыгатаўляюцца лякарствы з мінералаў, скур вужоў і звярынага поту.

Корань жыцця, або жэнь - шэнь з'яўляецца раслінай, якая гадуецца ў Кітаі і Карэі. Кітайская народная медыцына ўно прымяняла гэтае лякарства ў шматлікіх хваробах крываноснай, нервовай і дыхацельнай сістэм, а таксама пры станах знясілення і выздараўлівання. Яго дзейнасць, якая ўзмацняе і аднаўляе (часам прыпісваюць яму і амалоджванне) выклікала, што назвалі яго коранем жыцця. Так заахвочваючыя назіранні народнай медыцыны звярнулі вочы шматлікіх вучоных на гэтую важную расліну. Пачаліся навуковыя доследы ў цэлым Кітаі, Карэі, а таксама ў Савецкім Саюзе. Больш даступныя ў нас савецкія працы паведамілі аб дзейнасці зніжаючай ціск, аб дзейнасці супраць склерозу крываносных артэрый, аб карысных выніках у зацяжных захворваннях дыхацельных органаў і нервовай сістэмы.

Далейшыя доследы выявілі падабенства дзейнасці кораня жыцця да ўплыву, які аказваюць на арганізм вітаміны і гармоны, гэта значыць біялагічныя каталізатары рэакцыі развіцця.

Уласцівасці гэтай расліны выклікалі зацікаўленне з боку касметыкі і гератрыі (навукі аб старэнні арганізма). У касметыцы пачаліся спробы прымяніць коран жыцця да крэмаў і іншых сродкаў, якія ўжываюцца да ахоўвання скуры. Прымяненне, напрыклад, крэму з коранем жыцця да сухой маршчыністай, струхлелай скуры павінна даць аджыўчы, амалоджваючы эфект. Ці так будзе ў сапраўднасці — пабачым

Айчынная прамысловасць ужо выпусціла першую партыю жэньшэневага крэму.

Жэнь - шэнь можна таксама прымяняць да даглядання валасоў і скуры галавы. Зробленая на спірце такая вадкасць акрамя ўзмацнення валасоў удзе адтлушчваць скуру, змяншаць лаяток.

Жэнь-шэневую вадкасць выпусціла на рынак Глівіцкая фабрыка касметыкаў «Вёля», аднак пакуль што яго ў нас вельмі цяжка дастаць.

Для дапытлівых

Зоркі Маскоўскага Крамля вельмі вялікія. У самай маленькай з іх адлегласць паміж канцамі праменняў — тры метры. Вага кожнай зоркі каля адной тоны. Нягледзячы на гэта, яны лёгка верцяцца ад змены напрамку ветру. У кожнай зорцы — лямпа магутнасцю да 5 тысяч ват.

✲

У Бірме існуе прозвішча, якое пішацца наогул без літар, толькі з дапамогай знака апостраф. Гэта самае кароткае прозвішча ў свеце.

✲

У Індыі расце фікус, якому налічваецца тры тысячы год. Вышыня яго 60 метраў. Фікус кідае цень, у якой можа змясціцца 7 тысяч чалавек.

✲

Жыхары вострава Яп у Ціхім акіяне карыстаюцца манетамі дыяметрам да 5 метраў. Гэтыя манеты высякаюцца з вапняковай пароды араганіта.

Калісь Канаду насялялі індзейцы. Цяпер у гэтай краіне знаходзіцца іх усяго 163000. Але і гэтыя рэшткі даўніх уладароў тутэйшай зямлі знаходзяцца ў запаведніках, або зусім асіміляваліся ў людскім натоўпе вялікіх гарадоў.

На здымку: прадстаўнік аднаго з канадскіх запаведнікаў іракэзаў.

Кулінарыя

ЦВЯТНАЯ КАПУСТА

Цвятная капуста лёгка засвойваецца чалавечым арганізмам і змяшчае таксама вялікую колькасць вітаміну С, які можна цалкам захаваць, прыгатаваўшы з капусты сырую салату. Непрацяглая варка вітаміну С не знішчае. Сырыя качарыжкі цвятной капусты салодкія і карысныя.

Качан цвятной капусты павінен быць кампактным і снежна белым. Пераспелую, жаўтавую або пакрытую плямамі цвятную капусту можна выкарыстаць для супу.

Цвятную капусту трэба старанна абмываць, каб ачысціць ад насякомых.

САЛАТА З ЦВЯТНОЙ КАПУСТЫ

1 вялікі качан цвятной капусты для варкі 1 л вады і 1 чайная лыжка солі, лаўровы ліст, 3—4 гарошыны чорнага перцу Запраўка: 1/2 кубка вады з воцатам, соль, дробачка цукру, нел ліхая галоўка нацёртай на тарцы цыбулі, 3 ст. лыжкі алею

Цвятную капусту варыць 10 мінут у вадзе з дадаваннем воцату, цукру і солі, лаўровага ліста і перцу. Звараную капусту адкінуць на сіта: калі вада сцячэ, заліць салатнай запраўкай.

ЦВЯТНАЯ КАПУСТА АДВАРНАЯ

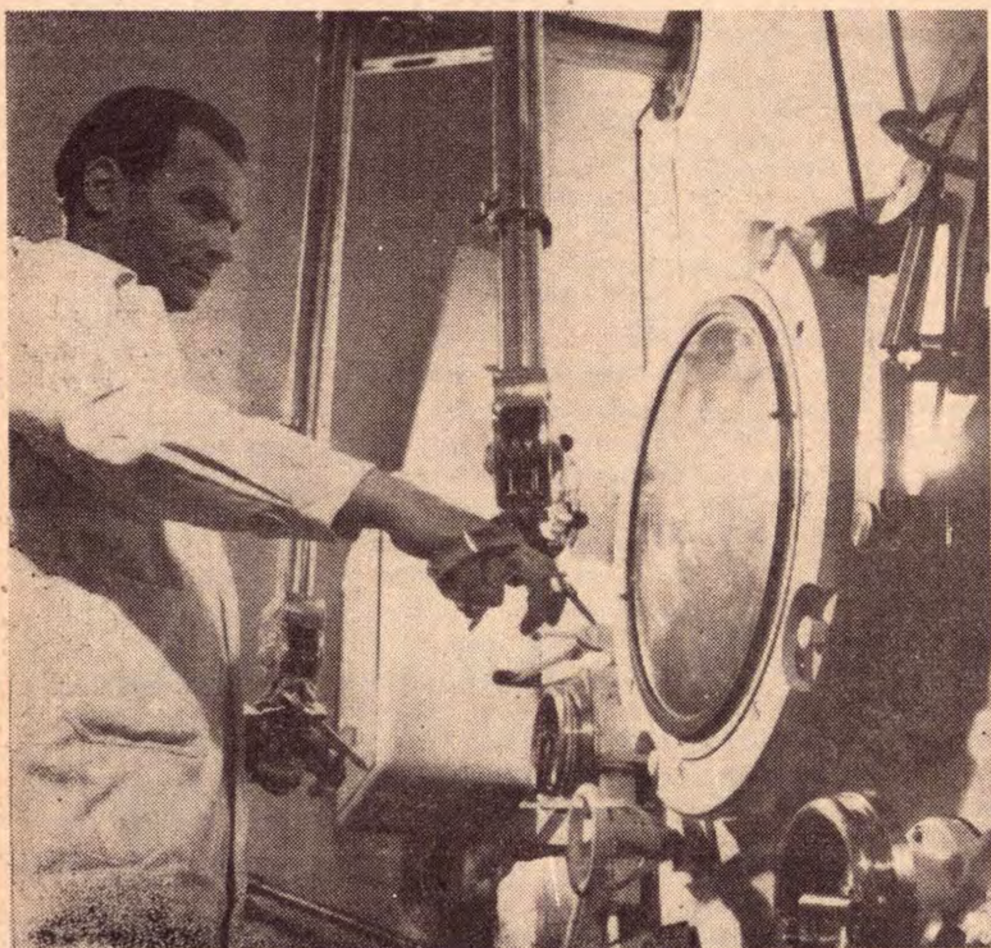
1 вялікі або 2 невялікія качаны капусты (800 г. — 1 кг), 100 г. масла, 40 г. молатых сухароў, соль.

Цвятную капусту ачысціць, апусціць у каструлю з вялікай колькасцю вару і варыць 20—30 мінут. Спачатку каструлю не закрываць накрыўкай, каб выпарыліся вострыя рэчывы. Адвараная цвятная капуста павінна быць рассыпчатай але не развaрачай. Падаваць, паліўшы маслам і пасыпаўшы падсмажанымі сухарамі або цёртым сырам.

ПОЛЬСКІ КАНСПІРАЦЫЙНЫ ДРУК

У час гітлераўскай акупацыі ў Польшчы звыш 100 арганізацый, палітычных партый і канспірацыйных груп выдавалі свае газеты.

Польскі канспірацыйны друк знаходзіцца цяпер у 18 архівах і бібліятэках. Найбольш поўныя камплеты гэтага друку знаходзяцца ў Архіве Інстытута гісторыі партыі (звыш 700 загалоўкаў). Ягелёнскай бібліятэцы (каля 400 загалоўкаў). Народовай бібліятэцы (звыш 350 загалоўкаў).

СУСЕДСКАЯ ДАПАМОГА

Венгерскі цэнтральны інстытут фізічных доследаў арганізаваўся дзякуючы дапамозе Савецкага Саюза, як адносна прылад і апаратуры, так і спецыялістаў, якія абучаюць працаўнікоў і супрацоўнічаюць з венгерскімі вучонымі. Інстытут вядзе навуковыя доследы над радыёізатопамі, адначасова абяспечвае поўнасцю запатрабаванне краіны ў гэтай галіне.

На здымку: у час складання дзеянняў пры дапамозе маніпулятараў унутры рэактара.

МОДА

Касцюм двухкалярвы з шэрсці на халодныя дні. Спадніца ў клетку, жакет з аднакалярвай шэрсці, гарманіруючай з колерам спадніцы.

УШАНАВАННЕ ПАМЯЦІ ВЕРЫ ХАРУЖАЙ

(Працяг са стар. 3)

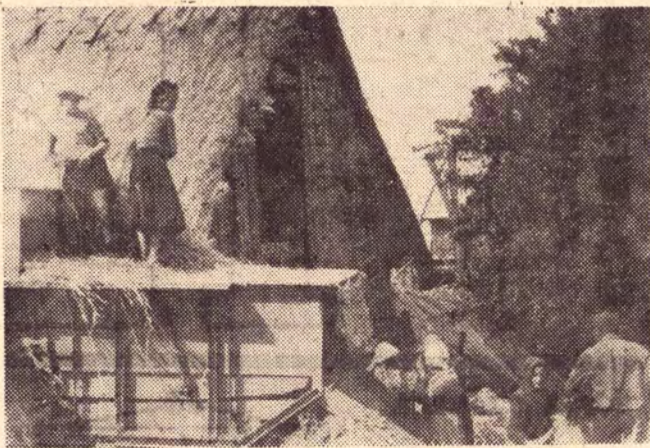
Абарвалася жыццё поўнае любві да людзей, да Радзімы.

Кніжка «Вера Харужая» павінна знайсціся ва ўсіх павятовых і грамадскіх бібліятэках. Павінна з ёю пазнаёміцца дарослае насельніцтва, а таксама і школьная моладзь. У нашым сэрцы і памяці павінны жыць бясстрашныя барацьбіты за волю і шчасце народаў. А такім барацьбітом была слаўная дачка беларускага народа Вера Харужая.

Будуецца новая крама

Спачатку крама ў Старым Ляўкове была ў доме грам. А. Пташынскага, а зараз яна змяшчаецца ў будынку ГРН. Надакучыла цесната людзям. Дзякуючы Грамадскай радзе ў Старым Ляўкове праца пры будове крамы распачалася. Людзі вельмі ахвотна дапамагаюць грамадскім чынам: амаль кожны селянін вазіў пустакі са станцыі Нараўкі. Крама будуецца па ініцыятыве Павятовага праўлення грамадскіх кааператываў. Праца пры пабудове ідзе даволі хутка: усё вышэй і вышэй растуць сцены новай крамы. Жыхары Старога Ляўкова стараюцца, каб мець добрую краму.

Янка Цялушэцкі

СЫПЛЕЦЦА ЗЕРНЕ

Змагаючыся з непрыхільным наогул надвор'ем, хлебаробы звезлі ўжо збожжа да клунь. Палі апусцелі. Восень стукае ў дзверы. Прыносіць яна гаспадарам новыя клопаты, новыя заняткі. Перш за ўсё трэба падрыхтаваць збожжа да асенняй сяўбы, сабе на хлеб і дзяржаве на пастаўкі. Разумны гаспадар не адкладвае гэтых спраў, як кажуць, на апошнюю хвіліну. Калі збожжа ляжыць ужо ў клуні, ён адразу прыступае да малацьбы.

Так робяць многія сяляне ў Дуброўскім павеце. Паводле інфармацыі працаўнікоў аддзела скупу і кантрактацыі павятовай рады ў Дуброве, хлебаробы гэтага павета на працягу месяца жніўня даставілі каля трох тысяч цэнтнераў збожжа ў рамках абавязковых дзяржпаставак.

Не менш важнае заданне стаіць зараз перад сельгасгурткамі. Ад таго, як падрыхтавалі яны абмалотачныя агрэгаты да асенняй малацьбы, у многай ступені залежыць спраўная нарыхтоўка збожжа на насенне і на продаж.

Сельгасгурток у вёсцы Домараты існуе ўжо чацвёрты год. Ён налічвае 20 членаў (на 40 гаспадароў пражываючых у вёсцы). Гурток у Домаратах з'яўляецца адным з багацейшых гурткоў у Дуброўскім павеце. Выкарыстоўваючы фонд развіцця сельскай гаспадаркі гурткоўцы з Домаратаў закупілі трактар «Урсус 325», два трактарныя плугі, снопавязалку і абмалотачны агрэгат. Вартасць закупленых машын складае суму 145 тыс. зл. У бягучым сезоне з поўнай гатоўнасцю прыступілі домаратаўскія гурткоўцы да малацьбы сваім агрэгатам. Апрача сваёй вёскі яны ўжо малацілі ў вёсках Хмельнікі і Пакосьная. Працы хапае, знай толькі ўпраўляцца.

На здымку: абмалотачны агрэгат сельгасгуртка з вёскі Домараты ў Дуброўскім павеце ў час малацьбы ў суседняй вёсцы Пакосьная.

Тэкст і фота: Вуэр

СТАРАКОРНІНЦЫ ДБАЮЦЬ ПРА ДЗЯЦЕЙ

На працягу мінулых двух месяцаў 32 дзяцей са Старога Корніна (Гайнаўскі павет) мела добрую апеку ў час палявых работ. У памяшканні мясцовай школы Павятовы Інспектарат асветы ў Гайнаўцы адчыніў дзіцячы сад для малышоў ва ўзросце ад 3 да 7 год, загадчыцай якога была Станіслава Віткоўская — працаўнік гайнаўскага дзіцячага саду. Дзеці атрымлівалі тры разы ўдзень смачную ежу, а ў пасляабедзенны час адпачывалі ў малых ложках, спецыяльна для іх прысланых з Гайнаўкі. Зала, дзе дзеці праводзілі час у дажджлівыя дні, была ўпрыгожана іх жа малюнкамі.

Вельмі ўрачыста адзначалі старакорнінскія малышы Дзень Адраджэння — 22 ліпеня. Яны выступілі перад сваімі бацькамі з завучанай у дзіцячым садзе мастацкай праграмай: танцамі, песнямі і вершамі. Колькі ж тут было радасці і для бацькоў і для малых выканаўцаў. Трэба адзначыць, што Станіслава Віткоўская задбала, каб на панадворку дзіцячага саду былі качэлі, цацкі, веласіпеды і гульні для дзяцей. Усе гэтыя рэчы былі атрыманы з гайнаўскага дзіцячага саду.

30 жніўня адбылося ўрачыстае заканчэнне двухмесячнай працы дзіцячага саду. Дзеці ізноў выступілі з уласнай дзіцячай праграмай.

Ком

Аўтарытэт і пашана

Балеслаў Кучко, загадчык нашай паштовай установы, дзякуючы сваей сумленнай шасцігадовай працы здабыў сярод мясцовага насельніцтва вялікі аўтарытэт і пашану. Ён вельмі любіць сваю прафесію і дбае аб падпіску газет і часопісаў. Калі меў выйсці першы нумар «Нівы», ён ездзіў зімой санкамі да кожнай хаты і наладжваў падпіску. Добрасцю выяўляюцца і пісьманосцы Пекарскі і Каліноўскі, якія штотыдня прыносяць нам «Ніву».

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

Выродны сын

Пятру Сяргеюку 29 год. Жыве ён у вёсцы Войшкі (Бельскага павета). Бацькі, выхоўваючы яго, спадзяваліся добрай сыноўскай апекі на старасць. Сын вырас, у жыцці сваім не зазнаў вялікіх клопатаў і асаблівай бяды. Ажаніўся ён. І тады не толькі ставіў бацькоў бездапаможнымі, але многа разоў асмельваўся падняць руку на сваю родную маці і бацьку. За разбойніцкімі паводзінамі Пятра Сяргеюка ў сваім доме доўга назіралі міліцыянеры са сваіх пастоў у Храбалах. Пятро Сяргеюк атрымліваў ад міліцыі перадсцерагаючыя заўвагі, але гэта не дапамагала звыраднеламу сыну. Справа трапіла да пракурора, які прыказаў арыштаваць П. Сяргеюка, а калі закончыцца следства, звыраднелы сын стане перад судом.

Часам цяжка паверыць, што гэткія справы могуць здарыцца ў нашым жыцці, але на жаль, паводзіны Пятра Сяргеюка не з'яўляюцца выключэннем. У такіх выпадках трэба ўсім ведаць, што здзеквацца бяскарна над другімі ніхто не мае права.

Забойца

Станіслаў Дамброўскі з Беластока (вул. Тэнчовая, № 6), працаўнік кааператыва інвалідаў у Беластоку, напаў на Мікалая Булая, жыхара Беластока (вул. Бэма, № 9) і так моцна пабіў яго, што М. Булай памёр ад ран. Следства вядзе пракурор г. Беластока. Забойца знаходзіцца зараз у арышце.

Сернай кіслатой „абмыў“ жонку

Генрык Коціш, жыхар Беластока (вул. Кавалерыйская 50, кв. 8) не паладзіўся са сваёй жонкай Антанінай. У час адной сваркі ўзяў пасуду з сернай кіслатой (квасам сярковым) і выліў яе на твар жонцы. За гэтае злачынства пракурор прыказаў арыштаваць Г. Коціша. Яго ахвяра знаходзіцца зараз у бальніцы. Ёй пагражае поўная слепата.

П. Бяда

СВЯТА ЎРАДЖАЮ

(Працяг са стар. 4)

Як вядома, Беласточчына з'яўляецца перадавым ваяводствам краіны ў вырошчванні бульбы. І вось удзельнікі дажынак мабыць у першыню тут пераканаліся, што Беластоцкая бульба з'яўляецца каштоўным таварам на экспарт. Дзяржава штогод купляе ў сялян Беластоцкага ваяводства бульбы больш як на 80 мільёнаў злотых. З другога боку краіна наша атрымоўвае ў год звыш 50 мільёнаў злотых дэвізовых за экспарт бульбы. А нашая прамысловасць атрымоўвае з бульбы каля 50 розных асартыментаў тавараў (апрача спіртных), якія таксама экспартуюцца за граніцу.

На дажынках адбыўся паказ ворыва гусенічным трактарам з талеркавым плугам. Гэта навейшы трактар, яшчэ нябачаны на палях Беласточчыны.

Не меншым зацікаўленнем карыстаўся і конкурс ворыва, да якога прыступіла 12 трактарыстаў з сельгасгурткоў і ПОМ на 12 трактарах. Конкурс патрабаваў заараць 16 араў на працягу 45 мінут. Пераможцам аказаўся трактарыст ПОМ у Чыжах — Зыгмунт Дэкутоўскі.

Да позніх гадзін ночы веселіліся хлебаробы Беласточчыны на сваіх дажынках. Іграў ім вайсковы аркестр з Беластока.

В. Баршчэўскі
фота: **Я. Мазурэк**

КІНО

Праграма ад 12—17 верасня.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Навасады
„Prawdziwy koniec wielkiej wojny" (polski) 13-17. IX.

Нараўка
„Dowidzenia do jutra" (polski) 13-17. IX.

Кляшчэлі
„Eroica" (polski) 12-14. IX. i „Odwiedziny prezydenta" (polski) 15-17. IX.

Чыжы
„Milcząca gwiazda" (polski) 13-17. IX.

Чаромуха
„W zatoce białych niedźwiedzi" (ZSRR) 12-14. IX. i „Popiół i diament" (polski) 15-17. IX.

Нарва
„Historia współczesna" (polski) 13-17. IX.

Белавежа
„Ewa chce spać" (polski) 12-14. IX. i „Wrzesień 1939" (polski) 15-17. IX.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Орля
„Domek z kart" (polski) 13-17.IX

Боцькі
„Decyzja" (polski) 13-17. IX.

Гродзіск
„Dwoje z wielkiej rzeki" (polski) 16-17. IX.

Браньск
„Pożegnania" (polski) 12-14. IX. i „Ludzie z pociągu" (polski) 15-17. IX.

Райск
„Zobaczymy się w niedzielę" (polski) 13-17. IX.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Драгічын
„Pod gwiazdą frygijską" (polski) 12-14. IX. i „Odwiedziny prezydenta" (polski) 15-17. IX.

Мілейчыцы
„Awantura o Basię" (polski) 12-14. IX. i „Czas przeszły" (polski) 15-17. IX.

Нурэц
„Pigułki dla Aureli" (polski) 12-14. IX. i „Mąż swojej żony" (polski) 15-17. IX.

Мельнік
„Ostatni strzał" (polski) 12-14. IX i „Czas przeszły" (polski) 15-17. IX.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Супрасль
„Awantura o Basię" (polski) 12-14. IX. i „Czas przeszły" (polski) 15-17. IX.

Міхалсва
„Orzeł" (polski) 12-14. IX. i „Ludzie z pociągu" (polski) 15-17. IX.

Гарадок
„Zamach" (polski) 12-14. IX. i „Mąż swojej żony" (polski) 15-17. IX.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Шудзялава
„Małe dramaty" (polski) 13-17.IX.

Крынкі
„Zamach" (polski) 12-14. IX., „Milczące ślady" (polski) 15-17. IX

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор
„Historia współczena" (polski) 16-17. IX.

(Працяг са стар. 2)

ў нас і прадуктаў няма, і шлях да далёкіх баз закрыты...

Іванаў нервова паварухнуў плячыма:

— Не разумею да чаго ты гнеш, Мінай Піліпавіч!

— Гну? Не, я не гну, — Шмыраў прыжмурыўся на агонь. — Скажы лепш ты, што сам думаеш рабіць?

— Я прыбыў з-за фронта, за лінію фронта і пайду, — адразу адказаў Іванаў. Са мною просяцца некаторыя твае людзі. Пічагураў, Піліпчук, Вяткін... Адпусціш?

— Не трымаю. Але — у замену ты мне пакінеш радыста свайго, Плеханава. Згодны?

— А сам ён?

— Спытай у яго. Мы, брат, паспелі дамовіцца, — Мінай засмяяўся. — Без рацыі — Шкрэда як без рук...

— Пачакай, пачакай, — умяшаўся Волкаў. — Пры чым тут Шкрэда? Не ён жа камандуе тваім атрадам?

— З заўтрашняга дня — ён, Рычард Шкрэда, — устаў Мінай. — Ён і людзей павядзе.

— А ты?

— Застаюся. Часова: трэба ратаваць дзяцей маіх, дык знішчаць іх немцы, зразумелі? Ніводнага не пашкадуюць!

Стала ціха. Ніхто не важыўся падняць вочы на чалавека, над дзяцьмі якога павісла смерць. Ніхто не важыўся і адгаворваць яго ад прынятай пастановы. Дык і іншыя на яго месцы зрабілі б таксама...

...Праз паўгадзіны лагер апусцеў. Гарэў толькі адзін касцёр, каля якога ў глыбокай задуме сядзеў бацька Мінай. Побач спалі або рабілі выгляд, што спяць, тыя, хто вырашыў застацца з ім: інжынер Павал Галубаў, стары будзёнавец Палубінскі і з ім яго жонка, заўсёды руплівы парторг Кудзельскі, майстар Гуськоў, радыст Плеханаў, ды баец Сцяпан Шпакаў, які нядаўна прыбыў з-за лініі фронта.

(Працяг за тыдзень)

92 93

Ніва

Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.

Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2.40 zł. kwartalnie — 7.20 zł. półrocznie — 14.40 zł. rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok i Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.

Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024.

Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 7-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie: 5 $ — w USA

Nakł. 5000. Białk. B-3

Верабейчык сядзеў на коміне. З класнага пакоя відаць было, як па страсе скрадаўся да яго кот. Каля коміна кот затрымаўся, рыхтуючыся скочыць, але ў гэты час перад катом затрапятаўся, зачырыкаў верабей-бацька. Верабейчык спалохана выцягнуў шыйку і, узмахнуўшы крыллямі, пераляцеў на бярозу.

— Мужна бараніў маладога,—падумаў Грышка, які назіраў за гэтай сцэнай.

Настаўніца манатонна раз'ясняла арыфметычную задачу.

Грышкавы думкі, вырваўшыся з класнага пакоя, нясліся за паляцеўшым верабʼём.

— Які ж гэта клас? — думаў Грышка. — Пятнаццаць вучняў і ўсё. Вось у горадзе дык паўсотні сядзіць у класе. Там, у горадзе, хоць цэлы дзень можаш сабе прагульваць. А тут, не паспееш вуліцу прайсці, як на язікі цябе возьмуць. Другім хлапчукам сам лёс усміхаецца. Вось, напрыклад, пастушок кароў перагнаў праз чыгунку і, пабачыўшы лопнутую рэйку, затрымаў цягнік. Міністар камунікацыі ўзнагародзіў хлапчука веласіпедам ды яшчэ і ў газетах аб ім напісалі. Па радыё зноў падавалі, як вучань 4-га класа кінуўся ў ваду, ратуючы 5-гадовую дзяўчынку. Ды ці мала бы-

МУЖНАСЦЬ

вае падобных прыкладаў мужнасці, а тут што? Надаедлівыя задачы на чатыры дзеянні ды толькі. Настаўніца нейкая недаструганая. Такая і ў агонь не кінецца і ў ваду без панталонаў не палезе. На ўроках фізкультуры пакрыквае, а сама нават «моста» не зробіць ды нагой носа не падрапае. І справядлівасці ў настаўніцы на грош. За дурную дыктоўку двойкі ставіць. Ды і наогул дурні выдумалі школу. У Японіі масава выкладаюць «джуда», пры застасаванні якога можна сілача скрунуць у бараніі рог, а настаўніца аб гэтай барацьбе ўяўлення не мае. Мужнасці ў настаўніцы няма на гарошынку. Яна нават Герасімавага быка баіцца...

— Ты аб чым задумаўся? — пытае настаўніца, падышоўшы да Грышкі.

— Аб мужнасці раздумваў, — бойка адказаў Грышка.

— Малайчына! Мужнасць — прыгожая рыса чалавека. І ты, як адважны вучань, абавязаны з мужнасцю прыняць двойку за няправільнае рашэнне задачы. Ды яшчэ вядома — на ўроку важную ролю іграе любоў да працы, а мужнасць неабходна пры самакрытычным аглядзе поспехаў у навуцы.

Мілыя грамадзяне! Каб у школе разам з мужнасцю раслі веды, неабходная дапамога бацькоў у выхаванні. Тады на ўроках лабатрэсы не будуць заглядацца на вераб'іную мужнасць.

Дзядзька Лявон

— Спакойна, калега, я вас страхую!..

З РАСКАЗАЎ РЫБАЛОВА

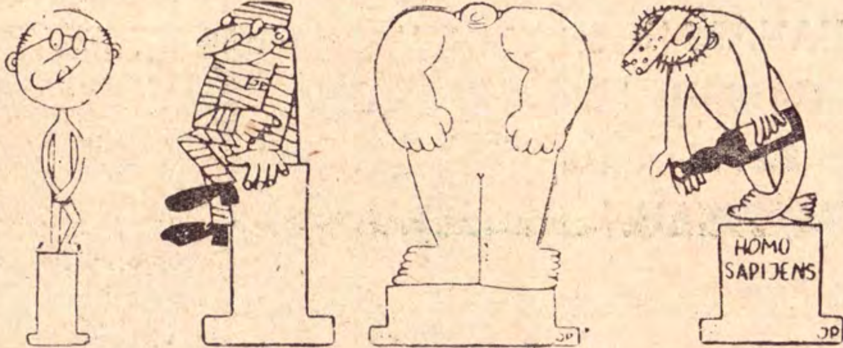
— Галоўнае — гэта цярплівасць.

У СУДЗЕ

Абвінавачаны: — А цяпер, пане суддзя, няхай сведак пакажа, як гэтая бойка адбывалася.

Сведак: — Пане суддзя, гэта было б крыху небяспечна.

Янка Зданоўскі
Альхоўка

ДОБРА СХАВАЛА

Кавалер заляцаўся да замужняй жанчыны. Аднойчы, калі яны былі разам, прышоў муж. Ледзь паспела яна схаваць кавалера ў мяшок. Муж увайшоў у хату і пытае:

— Чаму гэта мяшок такі няроўны? Што ў ім?

Жонка не паспела нічога прыдумаць і маўчыць. Муж ізноў пытае, што ў мяшку. Расхваляваўся кавалер і крычыць з мяшка:

— Рыж!

Оля Сэвэрын
Мастаўляны

НА ДАРОЗЕ

Аднойчы міліцыянер затрымаў фурмана, які ехаў няправільна.

— За тое, што вы дрэнна ездзіце, заплаціце мандат, — сказаў.

— Калі мы станем усе добра ездзіць, каму ж вы будзеце тады пісаць мандаты? — здзівіўся фурман.

«Цікавы»

САМААБСЛУГОЎВАННЕ

МАЙСТРЫ І БАБА

Майстры ставілі дом і мелі дзве пілы: старую і новую. Побач была дарога, а па ёй ішла старая п'яная баба. У той жа момант адна.. майстру спатрэбілася старая піла і ён пытае свайго сябра:

— Дзе тая старая піла?

А баба адварочваецца і кажа:

— Што вам да таго? Дзе піла, то піла, але заплаціла.

Валянціна Анхім
Тарнопаль

ПАДРЫХТУЙ СКУРУ

Вучань, атрымаўшы атэстат з дрэннымі адзнакамі, у страсе перад бацькам, звоніць да брата: «Прапаў, падрыхтуй бацьку». У адказ брат прыслаў тэлеграму: «Бацька падрыхтаваны. Падрыхтуй сваю скуру».

Люба Панфілюк
Дубічы Царкоўныя

ЯКІ МЕСЯЦ НАЙКАРАЦЕЙШЫ?

— Які месяц найкарацейшы? — спытаў настаўнік вучня.

— Май! — адказаў вучань.

— Дрэнна. Люты — самы кароткі месяц.

— Чаму люты? — пытае далей вучань. — Май карацейшы на цэлую літару.

Янка Цялушэцкі

ЦІ БУДЗЕ БАЧЫЦЬ

Адзін хлопчык пытае другога:

— Ці будзеш бачыць, калі не будзеш мець аднаго вуха?

— Буду! — адказвае той.

— А як двух не будзеш мець?

— Таксама.

— Не будзеш бачыць, таму што шапка на вочы ўпадзе.

Янка Цялушэцкі

ХРОНІКА НЕДАРЭЧНАСЦЕЙ

ШЛЮБ ПА РАЗЛІКУ

«Навуковая кансультацыя па пытаннях шлюбу» ў Нью-Йорку ўвядзе сваю работу з дапамогаю навейшых электрычных машын. На перфарыраванай стужцы адзначаецца ўзрост, прафесія, матэрыяльнае становішча, характар, рост, колер вачэй і валасоў і іншыя дадзеныя аб тых, хто жадае ўступіць у шлюб. За некалькі секунд электронная машына вырашае пытанне аб мэтазгоднасці шлюбу.

ЗА ЧАТЫРНАЦЦАЦЬ ХВІЛІН

Музычная каманда універсітэта Дэрбі (Англія) у прысутнасці аўтарытэтнага журы ўстанавіла новы сусветны рэкорд. На працягу 14 хвілін канцэртны раяль быў дашчэнту разбіты з дапамогаю ўсяго толькі акцыянернага малатка, прычым кожны з кавалкаў раяля не перавышаў патрабуемай даўжыні ў 22 сантыметра. Новы рэкорд значна перавышае ранейшы, устаноўлены камандай Манчэстэрскага універсітэта, які складаў 32 хвіліны.

НА ЛОЖКУ ПРАЗ ЛАМАНШ

Паставіўшы двуспальны ложак на паплаўкі і прымацаваўшы да яго падвясны матор, лонданскі банкаўскі служачы Роберт Платэн за шэсць гадзін пераплыў праліў Ламанш. Натхнёны гэтым поспехам, Роберт Платэн рыхтуецца да новага рэкорда. На гэты раз ён мае намер выкарыстаць у якасці лодкі звычайную труну.

СЫНАВЫ ІМЯНІНЫ

Сёння ў сына імяніны —
Сыну роўна дзесяць год.
І гаворыць бацька сыну:
— Кліч на свята свой народ!

Хутка ў хаце стала шумна,
Не злічыць усіх дзяцей:
Тры Алёшы, Тася, Шура,
Дзве Святланы, Клім, Андрэй...

Тата з мамай запрашаюць
Сынавых гасцей за стол
І у шклянкі наліваюць
Як вы думаеце, што?

Не, зусім не сок вішнёвы,
Не крэм — соду, не кампот.
Хіба ж можна? Што вы, што вы!
Сыну ж роўна дзесяць год.

Тата з мамай наліваюць
Усім вішнёвага віна:
— Піце дружненька за Ваню,
Выпівайце ўсё да дна...

Дзеці выпілі і «дружна»
Ахмялелі — грукат, крык...
Тату з мамай смешна дужа
З ап'янеўшай дзетвары.

А назаўтра сын не ўзняўся,
Не гулялі на двары
Тры Алёшы, Шура, Тася,
Дзве Святланы, Клім, Андрэй...

Паглядае мама моўчкі,
Разлаецца тата ў бас:
— Пахмяліцца дай сыночку
І папраўіцца. Ураз!
Па сабе я гэта знаю.
Хай наперад прывыкае.

ІВАН МУРАВЕЙКА

ЯНУШ ПШЫБЫШ

Старая гвардыя

— Калі ўспамінаю даўнія часы, — гаварыў Курт Шнаўцэ — стары Лягеркапо, — плакаць хочацца.

— Яволь, — згадзіўся Курт Брайсэр, стары Крыміналь - поліціст. — Даўнія часы ўспамінаю з болем. Яны былі вельмі прыемнымі.

— Найгорш, — мармытнуў з горыччу Курт Лібэрвурст, стары дзеяч дэр Гітлер'югэнд, — што нельга прадбачыць ніякай змены.

— Нельга прадбачыць, — скрывіўся Курт Прайфэр, стары дзеяч Нацыёналь — соцыялістышэ Фольксвольфарт, — калі стаім бяздзейна.

— Гэта залежыць толькі ад нас, — буркнуў Курт Тромпэтэ, змуршэлы дзеяч нацыянал - сацыялістычнага руху.

— Час пакончыць з гэтым! — крыкнуў здзіцнелы Курт Рындвіх, былы Штурмфюрэр дэр Вафэн СС.

— Да зброі! — праспяваў малады Курт фон Эсэль, прыцягнуты да нацыянал - сацыялістычнага руху ў 1960 годзе.

Усе ўсталі.

У піўной наступіў паўзмрок, твар правадыра з удзячнасцю глядзеў з партрэта на адважнага Курта Тромпэтэ, выдатнага Курта Рындвіх і шматабяцаючага Курта фон Эсэль.

— На... Парыс! — сыкнуў Курт Брайсэр.

— На Праг! — кінуў нервова Лібервурст.

— На Бэоград! — ударыў кулаком у стол Курт Шнаўцэ.

— На цяфчынка і водка! — радасна падхапіў Курт Прайфэр.

— На Варшаў, Ліцманштадт, Позэн. Бромбэрг, Тотэнгафэн і Штэцін!!! — крыкнулі Тромпэтэ і Рындвіх.

— На... Сталінград! — з захапленнем праспяваў Курт фон Эсэль.

Павеяла холадам.

Настрой знік, разыходзіліся прыгнечаныя. Такі прыгожы вечар, а так па-дурному закончаны.

Аднак з маладых карысць нікудышняя. Няма як старая, правераная гвардыя.

Пераклад з польскага